

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ŞIRNAK

SOSYO-EKONOMİK PROFİLİ

AĞUSTOS 1997

ANKARA

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ŞIRNAK

SOSYO-EKONOMİK PROFİLİ

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DOKÜMAN NO	
YER NO	76-B
DEMİRBAŞ NO	4935

AĞUSTOS 1997

ANKARA

İÇİNDEKİLER

1. Ülke ve Bölge'deki Yeri	7
2. Fiziki Yapı - Çevresel Kaynaklar	7
2.1. Su ve Toprak Kaynakları Potansiyeli	9
2.2. Hidroelektrik Enerji Potansiyeli	11
2.3. İçme ve Kullanma Suyu	11
2.4. Taşkın Kurutma ve Islah Tesisleri	11
3. Demografik Yapı	12
4. Göç Hareketleri	13
5. İktisadi Faal Nüfus	14
6. Fiziksel Altyapı	15
6.1. Ulaşım Sistemleri	15
6.2. Kentsel Altyapı Durumu	16
6.3. Kırsal Altyapı Durumu	17
6.4. Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Siteleri	18
7. Sağlık Hizmetleri	18
8. Eğitim Altyapısı ve Eğitim Düzeyi	19
9. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	19
10. Güneydoğu Anadolu Projesi ve Şırnak	19
10.1. İllisu Projesi	19
10.2. Cizre Projesi	20
10.3. Gelişme Projeksiyonları	21
11. 1997 Yılı Yatırımları	22
12. GAP İdaresi Faaliyetleri	23

Şırnak

GAP İDARESİ FAALİYETLERİ

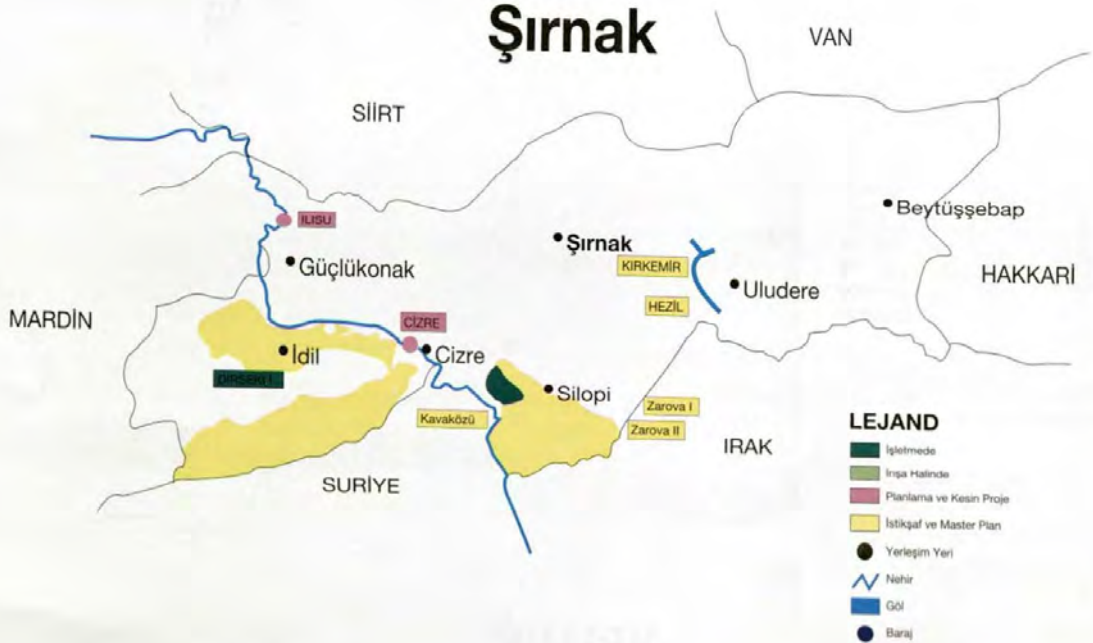
LEJAND

- ▲ Hentat
- İmar Planı
- ▼ Kanalizasyon Proje
- ⊗ GAP GİDEM
- ⊗ KSS
- OSB
- ◇ ÇATOM
- ⊗ Tesis İhtiyacı
- Abkısı Arıtma Pj.
- ⚡ Elektrik Pj.
- Kati Atık Pj.
- Kati Atık Depolama Sahası
- ▼ Kanalizasyon İnşaat
- ⊗ İrimesuyu Pj.
- ⊗ İrimesuyu Uygulama

Şırnak

DSİ PROJELERİ

6

ŞIRNAK

1. ÜLKE VE BÖLGE'DEKİ YERİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yeni bir ili olan Şırnak 7 172 km²'lik yüzölçümü ile GAP Bölgesi'nde % 9.5'luk bir yere sahiptir.

Doğuda Hakkari, batıda Mardin, kuzeyde Siirt ve Van, güneyde Suriye ve Irak ile komşudur.

Şırnak İli 1990 yılında yapılan bir idari düzenleme ile, Şırnak Kenti mer-

kez olmak üzere Hakkari İli'nin Beytüşşebap ve Uludere, Mardin İli'nin Cizre, İdil ve Silopi, Siirt İli'nin Güçlükonak ve Şırnak İlçeleri'ni kapsayacak şekilde kurulmuştur.

2. FİZİKİ YAPI ÇEVRESEL KAYNAKLAR

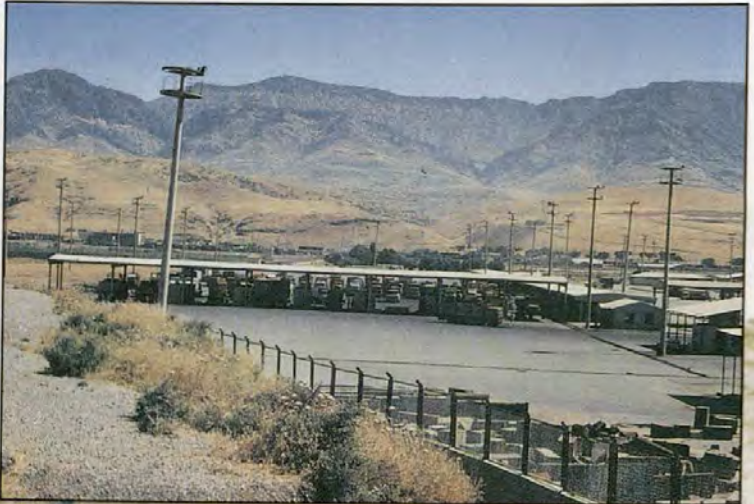
İlin kuzey ve doğu kesimini Güneydoğu Toroslar'a bağlı dağlar engemelendirir. Şırnak İli Güneydoğu

Anadolu Bölgesi'nin kışları daha yumuşak geçen iklimi ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin sert kara iklimi arasındaki bir geçiş alanında yer alır.

DSİ X. Bölge Müdürlüğü yayınlarında yer alan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) etüd sonuçlarına göre Şırnak İli topraklarının % 22'si tarıma elverişli alanları oluşturu-

rkurken, % 20'sini çayır ve mera arazileri, % 51'ini de orman ve fundalık arazi kaplamaktadır. GAP Bölgesi'nde tarıma elverişli arazi, Bölge topraklarının % 45'ini, çayır ve mera alanı toplam yüzölçümünün % 31'ini, fundalık-orman arazisi ise % 20'sini oluşturmaktadır. Türkiye genelinde bu oranlar sırasıyla % 37, % 28 ve % 30'dur.

2.1. Su ve Toprak Kaynakları Potansiyeli

Genel Bilgiler

Yüzölçümü	:	7 172 km ²
Rakım	:	1 030 m
Yıllık Ortalama Yağış	:	802 mm
Ortalama Akış Verimi	:	16.47 l/s/km ²
Ortalama Akış/Yağış Oranı	:	0.65

2.1.1. Su Kaynakları Potansiyeli

Yerüstü Suyu Toplamı	:	3 352 hm ³ /yıl
• Dicle Havzası'ndan	:	3 352 hm ³ /yıl
Yeraltı Suyu	:	110 hm ³ /yıl
Toplam Su Potansiyeli	:	3 462 hm ³ /yıl
Dicle Nehri Akışı	:	16 240 hm ³ /yıl
Hezil Çayı Akışı	:	3 345 hm ³ /yıl
Toplam Su Akışı	:	19 585 hm ³ /yıl

Baraj Rezervuar Yüzeyleri	:	—
• Ilisu Barajı	:	—
• Cizre Barajı	:	—

Gölet Rezervuar Yüzeleri	:	84 ha
• İdil-Dirseklî Göleti	:	84 ha

Akarsu Yüzeyleri	:	1 897 ha
• Dicle Nehri	:	530 ha
• Nerdüş Çayı	:	36 ha
• Kızılsu Çayı	:	40 ha
• Hezil Çayı	:	731 ha
• Habur Çayı	:	560 ha

2.1.2. Toprak Kaynakları Potansiyeli ve Kullanım Şekli

KHGM Etüd Sonuçları	:	
• Tarıma Elverişli Arazi	:	102 098 ha (% 22)
• Çayır-Mera	:	89 597 ha (% 20)
• Orman-Fundalık	:	231 955 ha (% 51)
Sulanabilir Arazi	:	99 990 ha

DSİ Etüt Sonuçları

- Etüt Edilen Arazi : 125 751 ha
- Sulamaya Elverişli Arazi : 114 307 ha (% 41)
- Ekon. Olarak Sulanabilir : 110 346 ha (% 41)

DSİ Sulamaları

Ön İnceleme (İstikşaf) ve

Master Planı Tamamlanan :107 423 ha (% 97)

• Silopi Projesi : 32 000 ha

• Nusaybin-Cizre-İdil Projesi : 75 423 ha

(Mardin bölümü hariç = 9170+4407)

Planlaması Tamamlanan : —

Kesin Projesi Tamamlanan : —

İnşa Halinde Olan : —

İşletmede Olan Büyük Su İşleri : 2 923 ha (% 3)

Silopi-Nerdüş Sulaması : 2 740 ha

İşletmede Olan Küçük Su İşleri : 183 ha

(1 Gölet)

İl Toplamı :110 436 ha (brüt-%100)

2.2. Hidroelektrik Enerji Potansiyeli

Etüt Prog. Yeralan veya İleriki

Yıllarda Ele Alınacak Olan : 307 MW (% 18), 737 GWh/yıl (% 13)

- Kırkemir Barajı : 48 MW 172 GWh/yıl
- Zorova I ve II : 134 MW 262 GWh/yıl
- Kızılsu Barajı : 12 MW 43 GWh/yıl
- Hezil Barajı : 55 MW 155 GWh/yıl
- Dicle Kavaközü : 58 MW 105 GWh/yıl

Planl. ve Kesin Pr. Olan : 1 440 MW (% 82) 5 038 GWh/yıl (% 87)

- İlisu Barajı (İlisu Pr.) : 1 200 MW 3 830 GWh/yıl
- Cizre Barajı (Cizre Pr.) : 240 MW 1 208 GWh/yıl

İnşa Halinde Olan : —

İşletmede olan : —

İl Hidroelektrik Enerji Top. : 1 747 MW (% 100) 5 775 GWh/yıl

İşlet. Olan Termik Santr. : —

İl Enerji Toplamı : 1 747 MW 5 775 GWh/yıl

2.3. İçme ve Kullanma Suyu

İller Bankası tarafından yürütülmektedir.

2.4. Taşkın, Kurutma ve İslah Tesisleri

Planlama ve Kesin Pr. Tamamlanan : —

İnşa Halinde Olan : 2 adet, 3 meskun mahal.

1996 Yatırım Prog. Olan : 1 adet, 1 tesis, 1 meskun mahal.

İşletmede Olan : 2 adet, 2 tesis

İl Toplamı : 2 adet, 3 meskun mahal.

3. DEMOGRAFİK YAPI

Daha önce Hakkari'ye bağlı bir yerleşim birimi olan Şırnak İli'nin toplam nüfusu 1990 yılı sayımına göre 262 006'dır. Bu nüfusun % 48'i il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. GAP genelinde ise kentte yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı % 55.6'dır. Türkiye için bu oran % 59'dur.

Şırnak İli 7 ilçe merkezi, 243 köy ve 266 köyaltı yerleşmeden oluşmaktadır. Nüfus yoğunluğuna bakıldığında Bölge'de kilometrekareye 68 kişi, Türkiye genelinde 73 kişi düşerken, Şırnak İli'nde bu sayı 37'dir.

Yıllık nüfus artış hızı binde 38.98 ile hem GAP genelinin (binde 36.22) hem de Türkiye genelinin (binde 21.71) üzerinde seyretmektedir.

1990 yılı verilerine göre Şırnak İli'nde toplam hanehalkı sayısı 31 493 olup, ortalama hanehalkı büyüklüğü 8.32 kişidir. GAP Bölgesi'nde hanehalkı sayısı 758 745, Türkiye genelinde ise 11 188 696'dır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü ise GAP için 6.79, Türkiye için de 5 kişidir. Bölge'de evlenmiş kadın başına ortalama canlı doğan çocuk sayısı 4.82, Türkiye'de 3.70, Şırnak İli'nde ise 4.66'dır. Toplam doğurganlık hızı ise 2.3 ile hem GAP genelinin (4.37) hem de Türkiye genelinin (2.65) altındadır.

İlde bebek ölüm hızı binde 60'tır. Bu oran Bölge'de binde 66, ülke genelinde ise binde 67'dir.

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında, 1990 yılı verilerine göre, 0-14 yaş grubu toplam il

İlçe Adı	Nüfusu (1990)	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yogunluğu
Merkez İlçe	47 154	25 059	22 095	1 715	27
Beytüşşebap	22 409	4 253	18 156	1 717	13
Cizre	63 626	50 023	13 603	460	138
Güçlükonak	12 878	3 305	9 573	660	20
İdil	44 064	12 905	31 159	1 224	36
Silopi	46 946	23 430	23 516	815	58
Uludere	24 929	6 289	18 640	581	43
İl Toplamı	262 006	125 264	136 742	7 172	37
GAP	5 158 013	2 870 251	2 287 762	75 358	68
Türkiye	56 473 035	33 326 351	23 146 684	774 815	73

Kaynak : DIE, 1990 Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş

nüfusunun % 50'sini, 15-64 yaş arası % 47.8'ini ve 65 yaş ve yukarı % 2.2'sini oluşturmaktadır. Bu oranlar GAP Bölgesi için sırasıyla % 47.2, % 50.1 ve % 2.7 iken Türkiye geneli için sırasıyla % 35, % 61 ve % 4'tür.

4. GÖÇ HAREKETLERİ

İç göç oranları, 1975 - 1980 dönemi ile 1980 - 1985 dönemi karşılaştırıldığında ülke düzeyinde binde 70'ten binde 65'e düştüğü halde, GAP Bölgesi'nde binde 41'den binde 44'e yükselmiştir.

GAP İdaresi'nce 1994 yılında yaptırılan GAP Bölgesi Nüfus Hareketleri Araştırması sonuçlarına göre GAP içindeki kentlerde göç il ve ilçe merkezleri arasında aşağı yukarı eşit olarak dağılmıştır; ilçe ortalaması % 41.6 ile % 47.8, il ortalaması ise % 37.2 ile % 42 arasında değişmektedir. En çok göç edildiği söylenen merkezlerin başında Gaziantep gelmektedir. Bu ili sırasıyla Adıyaman, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin izlemektedir. GAP dışı merkezlerle birlikte bakıldığında Adana-Mersin yöresine göç veren GAP illeri Şanlıurfa, Mardin ve Diyarbakır'dır.

Göç nedenlerine bakıldığında, Şirnaklıların % 70'inin ekonomik nedenlerle göç ettiği söylenebilir. Geçim sıkıntısı, topraksızlık, işsizlik gibi nedenleri ayrı ayrı söyleyenlerin yanısıra bu nedenlerin birkaçını aynı anda söyleyenler de bu orana dahil edilmiştir. Söz konusu araştırmada okumak, evlenmek, iyi bir yaşam kurmak vb sosyal nedenleri gösteren Şirnaklıya rastlanmazken, can güvenliği, ağa baskısı gibi siyasi nedenleri sayan Şirnaklılar % 10 oranındadır. Kan davası, aile bireylerinin daha önce göçmüş olması gibi ailevi ve kültürel konular da göç nedenleri arasında yer almamaktadır.

5. İKTİSADİ FAAL NÜFUS

Şirnak ili'nde, 1990 yılı verilerine göre iktisaden faal nüfus 103 333'tür. Bu nüfusun % 34.2'sini kadınlar oluşturmaktadır. GAP genelinde ise iktisaden faal nüfus 1 799 014 kişi olup, bunun % 37'si kadın nüfusedir.

Şirnak ili'nde iktisadi faaliyet kollarına göre 12 yaş üzerindeki iktisaden faal nüfusun toplam faal nüfus içindeki oranı aşağıda gösterilmiştir. (1990) :

İktisadi Faaliyet Kolları	Nüfus	(%)
- Ziraat, Avcılık, Ormançılık ve Balıkçılık	70 287	68.0
- Madencilik	732	0.7
- İmalat Sanayi	1 248	1.2
- Elektrik, Gaz ve Su	138	0.1
- İnşaat	4 517	4.4
- Toptan ve Perakende Ticaret	3 306	3.2
- Ulaştırma-Haberleşme	1 949	1.9
- Mali Kurumlar, Sigorta vb.	221	0.2
- Toplum Hizmetleri	20 880	20.2
- İy Tanımlanamamış Faaliyetler	55	0.5
TOPLAM	103 333	100.0

Kaynak: DİE, GAP II İstatistikleri 1950-1994

İktisadi faaliyet kollarında 12 ve daha yukarı yaştaki faal nüfusun oransal değişme eğilimi:

İktisadi Faaliyet Kolları	1985 (%)			1990 (%)		
	Türkiye	GAP	Şırnak	Türkiye	GAP	Şırnak
- Tarım	58.95	70.82	—	53.66	67.29	68.02
- Madencilik	0.67	0.20	—	0.56	0.17	0.71
- İmalat Sanayi	10.63	4.98	—	11.90	5.94	1.21
- Elk., Gaz ve Su	0.11	0.08	—	0.34	0.20	0.13
- İnşaat	3.65	3.21	—	5.06	4.36	4.37
- Top. ve Per. Tic.	6.73	5.19	—	7.93	5.65	3.20
- Ulaştırma-Hab.	3.00	2.47	—	3.32	2.46	1.89
- Mali Kur. Sig. vb.	1.89	0.71	—	2.32	0.72	0.21
- Toplum Hizmet.	13.85	11.91	—	14.30	12.89	20.21
- İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	0.52	0.43	—	0.61	0.32	0.05
TOPLAM	100.00	100.00	—	100.00	100.00	100.00

Kaynak: DİE, GAP II İstatistikleri 1950-1994

1996 yılı itibariyle Şırnak İli'nde faaliyette olan işletme sadece un fabrikasıdır. 2 adet pamuk işletme tesisinin inşaatı yarım kalmıştır.

6. FİZİKSEL ALTYAPI

6.1. Ulaşım Sistemleri

6.1.1. Karayolları

Şırnak İli'nde 1996 yılı itibariyle toplam 593 km'lik devlet ve il yolu bulunmaktadır. Bu yolların 345 km'si (% 58.2) asfalt, 139 km'si (% 23.4) stabilize ve 7 km'si (% 1.2) topraktır. GAP genelinde bu oranlar sırasıyla % 78.4, % 10.6 ve % 2.9'dur.

1995 yılı itibariyle ilde toplam 1 800 km uzunluğunda köy yolu mevcuttur.

6.1.2 Demiryolu

GAP Bölgesi'nde iki ana demiryolu hattı vardır. Birincisi Bölge'nin güney sınırı boyunca doğu-batı doğrultusunda ilerleyerek Türkiye'yi Doğu Suriye ve Kuzeybatı Irak'a bağlar. Diğer hat ise Malatya'yı Diyarbakır'a ve Siirt'in Kurtalan ilçesine bağlar. Bazı tali hatları da dahil olmak üzere Bölge'deki toplam demiryolu uzunluğu 805 km'dir.

Büyük kentlerden yalnızca Gaziantep, Diyarbakır ve Batman, demiryolundan doğrudan yararlanabilmektedir. Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Adıyaman kentleri demiryolu hatından 10-50 km uzakta bulunmaktadır.

6.1.3 Havayolu ve Havaalanı

Şırnak İli'nde havaalanı yoktur.

6.1.4. Boru Hattı Şebekesi

Ülkemizde ham petrol boru hatlarının Yumurtalık-Kırıkkale hattı dışında kalanları GAP Bölgesi'nden geçmektedir. Bölge'den geçen boru hatları şunlardır:

1. Irak-Türkiye (641 km)
2. Irak-Yumurtalık (656 km)
3. Batman-Dörtüyol (511 km)
4. Şelmo-Batman (42 km)
5. Sancak-Pirinçlik (42 km)
6. Adıyaman-Sarı (82 km)
7. Karakış-Sarı (81.5 km)
8. Tali hatlar (3-30 km)
9. Çamurlu-Mardin (90 km)

6.2. Kentsel Altyapı Durumu

Şırnak İli'nde 7 ilçe merkezi ve 1996 yılı itibarıyla 14 belediye teşkilatı vardır.

Ondört belediyenin 9'unda imar planı mevcuttur. İmar planı bulunmayan 5 belediye; Balveren, Karalar, Kumçatı, Mezraa ve Görümlü'dür.

Ondört belediyenin 9'unun halihazır haritası alınmış olup, 5 tanesinin haritası yoktur. Haritası bulunmayan belediyeler Balveren, Görümlü, Karalar, Kumçatı ve Mezraa'dır.

Şırnak İli'nde 1990-1995 döneminde 4 belediyenin içmesuyu tesisi tamamlanmıştır. 1997 Yılı Yatırım Programı'nda ise Şırnak, Cizre ve Uludere-Hilal içmesuyu projeleri in-

şaatları devam etmekte olup, İdil içmesuyu proje aşamasındadır.

Şırnak Merkez, İdil ve Silopi Kanalizasyon Projeleri (şebeke + arıtma) ile Cizre Kanalizasyon Projesi (şebeke) çalışmaları da 1997 Yatırım Programı çerçevesinde devam etmektedir. Ayrıca İdil İlçesi'nin ilave kanalizasyon şebeke tesisi proje aşamasındadır.

6.3. Kırsal Altyapı Durumu

Şırnak İli'nde 1990 yılı nüfus sayımına göre 243 köy vardır. Bu köylerin toplam nüfusu 136 742'dir.

Şırnak ilinde 1992 yılında % 87.8 olan telefon bağlantılı köy oranı 1994 yılında % 91.8'e yükselmiştir.

1995 yılı itibarıyla köylerin % 93.4'üne elektrik ulaştırılmıştır.

1996 yılsonu verilerine göre Şırnak İli'nde 502 kırsal ünitenin 218'inde (% 44) yeterli içmesuyu bulunmaktadır. 67 kırsal ünitenin (% 13) içmesuyu yetersizdir. 217 kırsal ünite ise (% 43) içmesuyu tesisi yoktur. GAP Bölgesi'nde içmesuyu olan ünite oranı % 52.8, yetersiz içmesuyu olan ünite oranı % 14.5, içmesuyu bulunmayan ünitelerin oranı ise % 32.5'tir.

İlde toplam 1 800 km köy yolu vardır. Bu yolların 96 km'si (% 5) asfalt, 642 km'si (% 36) stabilize, 760 km'si (% 42) tesviye ve 302 km'si (% 16.7) ham yoldur. GAP Bölgesi'nde bu oranlar sırasıyla % 6.7, % 52.2, % 28 ve % 12.9'dur. Türkiye genelinde ise sırasıyla % 11.3, % 48.9, % 23.1 ve % 16.7'dir.

6.4. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Küçük Sanayi Siteleri (KSS)

Şırnak'ta Organize Sanayi Bölgesi yoktur. 100 adet işyeri kapasiteli Şırnak (Merkez) Örnek KSS'nin altyapısı 1997 yılı Yatırım Programı'nda yer almaktadır.

7. SAĞLIK HİZMETLERİ

Şırnak İli'nde 1996 yılı itibariyle 6 hastane ve 215 adet hasta yatağı mevcuttur. 10 000 kişiye düşen yatak sayısı 6,8'dir. GAP Bölgesi'nde bu sayı 12,5'tir.

İlde 16 sağlık ocağı, 77 sağlık evi, 1 verem savaş dispanseri ve 1 ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi bulunmaktadır.

1994 yılsonu itibariyle Şırnak İli'nde 8 uzman hekim, 147 pratisyen hekim, 17 diş hekimi 16 eczacı, 48 sağlık memuru, 67 hemşire ve 58 ebe görev yapmaktadır. Bu çerçevede bir uzman hekime 37 817, bir pratisyen hekime 2058, bir diş hekimine 17 796, bir hemşireye 4 515 ve bir ebeye 5 216 kişi düşmektedir. Aynı dönemde GAP genelinde bu sayılar sırasıyla 8 332, 3 079, 18 479, 2 262 ve 3 290'dır.

8. EĞİTİM ALTYAPISI VE EĞİTİM DÜZEYİ

Şırnak İli'nde 1996-1997 öğretim yılında 346 ilkököl, 28 ortaokul, 5 genel lise, 5 mesleki ve teknik lise, 2 yatılı ilköğretim okulu (YİBO) ve 17 ilköğretim okulu mevcuttur.

Okul başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 128, ortaokulda 178, genel lisede 281, mesleki ve teknik lisede 208, YİBO'da 639 ve ilköğretim okulunda 854'tür.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 53, ortaokulda 66, genel lisede 25, mesleki ve teknik lisede 16, YİBO'da 44, ilköğretim okulunda ise 65'dir.

9. SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI

DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nce yapılan çalışmada (1996), 858 ilçe içinde Adıyaman'ın gelişmişlik sıralaması şöyledir:

Cizre	386
Merkez	582
Silopi	687
Uludere	763
İdil	828
Beytüşşebap	846
Güçlükonak	857

10. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ VE ŞIRNAK

10.1. İlisu Projesi

İlisu Projesi "Dicle Havzası İstikşaf Raporu'nda yer alan projeler demeti içinde iç karlılık oranı yönünden en kazançlı ve stratejik yönden en önemli olanıdır.

Dicle Nehri Türkiye'de en büyük hidrolik potansiyele sahip ikinci nehir dir. Dicle Nehri sularından yararlanmak amacı ile DSİ tarafından 1971 yılında yayınlanan "Dicle Havzası İstikşaf Raporu'nun ortaya koyduğuna göre rusubati en yüksek olan Dicle Nehri'nin dizginlenebilmesi ancak İlisu Barajı ile mümkün olacaktır. Cizre Barajı'ndan yapılacak sulamalar için gerekli su İlisu Barajı'nda depolanacaktır.

Suriye Sınırından yaklaşık 60 km membada bulunan ve gövde hacmi bakımından Atatürk Barajı'ndan sonra ikinci büyük baraj durumunda olan bu baraj 1-200 MW kurulu güç ile yılda 3-833 milyon kilovatsaat enerji üretecektir.

10.2. Cizre Projesi

Cizre Projesi, Cizre Barajı ve Hidroelektrik Santrali, Nusaybin-Cizre-İdil Ovaları sulaması ve Silopi Ovası sulamasından oluşmaktadır. Cizre Ba-

raj aksı, İlisu Barajı aksının 35 km mansabında ve Suriye sınırı yakınındaki Cizre kenti'nin ise 4 km kuzey batısındadır. Hidroelektrik enerji üretimi ve Nusaybin-Cizre-İdil ovalarına sulama suyu teminine yönelik, çok amaçlı bir projedir.

Nusaybin-Cizre-İdil Projesi, Dicle Nehri'nin sağ sahilinde Mardin Dağları'nın eteğinde Suriye Sınırı boyunca uzanmaktadır. Toplam sulama alanı 89 000 ha olup, bunun 70 000 hektarına Cizre rezervuarından, 19 000 hektarına ise Çağçağ II. Merhale Projesi'nden su sağlanacaktır. Bu ikinci merhale projesi ile mevcut 7 500 ha'lık Nusaybin Çağçağ sulamasının eksik su ihtiyacı da karşılanacaktır.

Silopi Ovası sulama alanı, Cizre'nin 40 km kadar aşağısında Dicle Nehri'nin sol sahilinde akan Dicle kollarından Hezil ile Dicle arasında olup, Cizre Barajı'ndan bağımsız olarak Hezil Çayı'nın regülasyonuna dayanmaktadır. Hezil Çayı üzerinde, sulama ve enerji amaçlarıyla ardarda iki baraj (Kırkemir ve Hezil) yapılması planlanmıştır. Ayrıca, sulama derivasyonu üzerinde üç nehir santrali kurulacaktır. Sulama alanı brüt 32 000 hektardır. Bu alanın yanında bulunan ve 2 740 hektar kapsayan Silopi-Nerdüş sulama projesi işletmeye girmiştir.

1996 yılı yatırım programına girmiş olan bu tesisin yılda üreteceği 1 208

milyon kilovatsaat enerjinin yanısıra tarımsal katkısının sosyal etkileri de oldukça önemlidir.

10.3. Gelişme Projeksiyonları

GAP İdaresi'nce yapılan çalışmalar sonucunda 2005 yılı itibareyle üretim ve istihdam projeksiyonları aşağıda verilmiştir.

GAP İdaresi'nce yürütülen çalışmalarda, GAP'ın tamamlanması ve projenin devreye girmesiyle Şırnak İli'nde 181 512 hektarlık bir alanda yapılan ekim sonucu 1 707 144 ton bitkisel üretim gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir. Bu üretim 195 yılı fiyatlarıyla 11.8 trilyon TL'lik bir katma değer ve 96 590 kişilik bir istihdam yaratacaktır.

Şırnak İli'nde toplam 3 254 608 baş hayvandan 1995 yılı fiyatlarıyla 55.4 trilyon TL'lik bir katma değer yaratacaktır.

Toplam 303 438 hektarlık alanda ormancılık faaliyetleri yürütülerek 340 milyar TL'lik bir katma değer elde edilecektir.

Sanayi sektöründe tarıma dayalı sanayide il toplamında 4.8 trilyon TL'lik bir katma değer yaratılacaktır. Bu sanayi türleri un, bulgur, ekmek, çırçır, pamuk ipliği, pamuklu dokuma, kesimhane-et işleme, kanatlı kesimhane, süt ve mamülleri sanayileridir. Bu sanayilerde toplam 6 113 kişi istihdam edilecektir.

Şırnak 2005 Yılı Nüfus ve İstihdam Tahminleri

	NÜFUS			İSTİHDAM		
	Kır	Kent	Toplam	Kır	Kent	Toplam
Beytüşşebap	35 953	6 461	42 414	20 022	1 688	21 710
Cizre	44 035	94 136	138 171	24 523	26 358	50 881
Güçlükonak	24 669	3 641	28 310	13 741	945	14 686
İdil	72 987	36 793	109 780	40 646	10 302	50 948
Silopi	70 424	68 422	138 846	39 219	19 158	58 377
Şırnak	25 010	46 814	71 824	13 928	11 873	25 801
Uludere	14 983	8 727	23 710	8 344	2 057	10 401
TOPLAM	288 061	264 994	553 055	160 423	72 381	232 804

Kaynak : GAP Bölgesel Ulaşım ve Altyapı Çalışması

11. 1997 YILI YATIRIMLARI

1997 Yılı Yatırım Programı çerçevesinde Şırnak İli'ne yaklaşık 3.2 trilyon TL ödenek ayrılmıştır. Bu tahsis GAP'a 1997 yılı için ayrılan 77.5 trilyon TL tutarındaki toplam ödeneğin % 4.2'sine tekabül etmektedir.

Şırnak İli'ne 1997 yılında yapılan toplam yatırım tahsislerinde, sektörel bazda farklılıklar göze çarpmakla beraber, bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 12 düzeyinde reel artış gerçekleşmiştir.

1994 ve 1995 yıllarında Şırnak İli yatırım teşviği almamıştır. 1996 yılında

toplam yatırım tutarı 1 034 milyon TL olan 9 adet teşvik belgesi verilmiş olup 7 adedi hizmetler, bir adedi imalat, bir adedi de madencilik sektöründedir. Öngörülen istihdam 240 kişidir.

1997 yılı itibarıyla Şırnak ilinde verilen yatırım teşviklerinin belge sayısı 2, yatırım tutarı 305.6 Milyar TL, istihdam ise 145 kişidir. Teşvikleri imalat ve hizmetler sektörlerine verilmiştir.

GAP İdaresi'nin 1996 yılında acil altyapı sorunlarının çözümü amacıyla Şırnak İli Belediyeleri'ne yapmış olduğu aynı yardımın yerleşimler ve işin konusu bakımından dağılımı aşağıda verilmiştir.

1997 Yılı Yatırımlarının Şırnak İli'ndeki Sektörel Dağılımı (Milyar TL)

Sektörler	Şırnak	GAP	GAP İçindeki Oranı (%)
- Tarım	40.0	16 091.0	0.2
- Madencilik	1.3	4 175.5	—
- İmalat	—	342.2	—
- Enerji	260.6	31 379.1	0.8
- Ulaştırma-Haberleşme	960.4	7 911.0	12.1
- Turizm	14.6	60.0	24.3
- Konut	517.5	196.0	264.0
- Eğitim	476.0	5 558.0	8.5
- Sağlık	89.5	2 511.7	3.6
- D.K. Hizmetleri	870.8	9 311.4	9.4
TOPLAM (*)	3 230.7	77 535.9	4.2

(*) İl ve GAP toplamları; 1996 yılı Yatırım Programı'nda yer alan münferit proje tahsislerine, Yatırım Programı'nda "muhtelif" adı altında yer alan projelerin il bazında ayrıştırılmış tahsisleri, ilgili kuruluşlardan alınan bilgiler doğrultusunda, ilave edilerek bulunmuştur.

(**) Mahalli idare yatırımları dahil değildir.

1996 ve 1997 Yılları Yatırım Tahsislerinin Sektörel Dağılımı ve Artış Oranları

Önemli Sektörler	1997 Yılı Sabit Fiyatlarıyla, Milyar TL		
	1996 (1)	Artış Oranı (2/1)	1997 (2)
- Enerji	180.2	44.6	260.6
- Ulaştırma-Haberleşme	1 621.2	(40.7)	960.4
- Eğitim	342.4	39.0	476.0
- Sağlık	54.0	65.7	89.5
- D.K. Hizmetleri	612.0	42.3	870.8
- Diğer Sektörler	84.9	—	573.4
TOPLAM	2 894.7	11.6	3 230.7

12. GAP İDARESİ FAALİYETLERİ

GAP İdaresi'nin 1996 yılında acil altyapı sorunlarının çözümü amacıyla Şırnak İli belediyelerine yapmış olduğu aynı yardımın yerleşimler ve işin konusu bakımından dağılımı aşağıda verilmiştir.

1996

İşin Konusu

Merkez	İçmesuyu, Kanalizasyon
Cizre	Keson Kuyu
Karalar	Kanalizasyon, İçmesuyu
İdil	Kanalizasyon, Menfez
Uludere	Dere Islahı

T.C.
BAŞBAKANLIK

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

BAŞKANLIK

BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Müür Mumcu'nun Sokağı No : 59

Uludağ Tiyatro Çukuru Ağzı

Gaziosmanpaşa 06700 ANKARA

P.K. 1500000 SANLIURFA

Tel : (312) 445 02 15

Fax : (312) 437 67 77

E-mail: gap-x@tr-net.net.tr • E-mail: gapu-x@tr-net.net.tr • E-mail: gapu-y@tr-net.net.tr